WORLD PROTOCOL ACADEMY

WPA WORKING PAPER · No. 006
Серија: Протоколарна теорија и практика

ДРЖАВНАТА ПОСЕТА НА КРАЛОТ ЧАРЛС III НА СОЕДИНЕТИТЕ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ (2026)

Анатомија на церемонијалната дипломатија и меката моќ низ призмата на протоколот

Доц. д-р Санде Смиљанов
Автор · World Protocol Academy
Независна дигитална образовна и авторска платформа во развој
ORCID: 0009-0008-3219-394X

Скопје · 2026 · верзија v1.3

„Преговарањето е опционално. Протоколот е апсолутен.“
„Протоколот е музика на меѓучовечките односи.“

Авторска белешка

Авторот има долгогодишно практично искуство во државен и дипломатски протокол и ја извршува функцијата Началник на Одделение за протоколарни настани и активности. Овој труд е подготвен во академски и авторски капацитет и не претставува став на ниту една државна институција.

Апстракт

Трудот ја анализира државната посета на Кралот Чарлс III и Кралицата Камила на Соединетите Американски Држави (27–30 април 2026 година) како целовит предмет на протоколарно проучување. Поаѓајќи од сфаќањето дека државната посета е највисоката церемонијална форма во меѓудржавните односи, трудот ја разложува посетата ден по ден и ги толкува нејзините составни делови — реципроцитетот, поканата, воените почести, протоколарното првенство, размената на дарови и комеморативните обреди — како кодифициран јазик на суверенитетот и почитта. Во вториот аналитички слој посетата се чита и низ теоријата на меката моќ: монархијата се толкува како надпартиски стратешки инструмент чиј церемонијал дава мерливи дипломатски и трговски исходи. Дополнително, трудот ги споредува британскиот кралски и американскиот претседателски протокол како два од најразвиените системи во светот и ја анализира реципрочната рамнотежа на посетите меѓу двете држави. Методолошки, станува збор за квалитативна студија на случај заснована на официјални извори и на водечки американски и британски медиуми.

Клучни зборови: државна посета; државен протокол; церемонијална дипломатија; мека моќ; протоколарно првенство; воени почести; размена на дарови; комеморативен протокол; Чарлс III; специјален однос.

Abstract

This paper examines the state visit of King Charles III and Queen Camilla to the United States (27–30 April 2026) as an integral object of protocol study. Treating the state visit as the highest ceremonial form in inter-state relations, it dissects the visit day by day and reads its constitutive parts as a codified language of sovereignty and esteem, before interpreting the whole through soft-power theory. A comparative section sets the British royal and the American presidential systems of protocol side by side, and a further chapter weighs the reciprocal balance of visits between the two states.

Keywords: state visit; state protocol; ceremonial diplomacy; soft power; precedence; military honours; gift exchange; commemorative protocol; Charles III; special relationship.

1. Вовед

Од 27 до 30 април 2026 година Кралот Чарлс III и Кралицата Камила остварија државна посета на Соединетите Американски Држави на покана на претседателот Доналд Трамп и првата дама Меланија Трамп. Посетата беше темпирана да се совпадне со одбележувањето на 250-годишнината од американската независност и претставуваше неколку историски првенци: прва државна посета на британски монарх на САД по 2007 година — кога домаќин на кралицата Елизабета II беше претседателот Џорџ В. Буш — прва посета на Чарлс на Белата куќа во својство на крал, и прва државна посета во вториот мандат на претседателот Трамп (The White House, 2026; Time, 2026).

За проучувачот на протоколот посетата е речиси совршен предмет: за четири дена ги собира речиси сите изразни средства на церемонијалната граматика на меѓудржавните односи. Овој труд ја толкува посетата не како политички настан, туку како протоколарна градба — што значи секој нејзин елемент, зошто постои и кои правила го уредуваат — а потоа ја проширува анализата со читање низ теоријата на меката моќ, со споредба меѓу двата најразвиени протокола и со осврт на рамнотежата на заемните посети.

2. Теоретско-методолошка рамка

Трудот поаѓа од сфаќањето на протоколот како недоговорлива цивилизациска рамка над политиката и моменталните интереси (Смиљанов, 2021; 2023). Во класичната литература протоколот е определен како систем од кодифицирани правила за протоколарно првенство, церемонијал и однесување во односите меѓу државите (Wood & Serres, 1970; Satow, 1979), а неговото место во современата дипломатска теорија е разработено кај Berridge (2015) и кај Jönsson и Hall (2005).

Вториот теориски столб го третира церемонијалот како комуникација и сигнализирање. Cohen (1987) го опишува дипломатскиот церемонијал како театар на моќта, во кој невербалните пораки носат суштинско значење; Goffman (1959) нуди рамка на изведба и претстава, а Kertzer (1988) покажува дека политичкиот обред не само што ја одразува, туку и ја создава и легитимира моќта. Според тоа, секоја почест при државна посета е истовремено и порака.

Третиот столб е теоријата на меката моќ (Nye, 2004; 2008), според која државите остваруваат влијание преку привлечност и легитимитет, а не само преку присила. Со неа се поврзуваат и проучувањата на дипломатската практика и претстава (Constantinou, 1996; Neumann, 2012) и на историските корени на церемонијалот (Mattingly, 1955). На пресекот на овие три столба — протокол, обред и мека моќ — се движи анализата во трудот.

Истражувањето се води од три прашања: прво, кои протоколарни елементи ја сочинуваат посетата и што означува секој од нив; второ, како церемонијалот функционира како мека моќ; и трето, како посетата се споредува со други протоколарни системи и со приемот што истиот домаќин им го укажал на други лидери. Методолошки станува збор за квалитативна студија на случај во која секој настан се кодира по пет димензии — локација, воени почести, гостопримство, симболички додатоци и формат — врз кои подоцна се гради моделот WPA-CAS во Поглавје 11. Изворите се вкрстени од официјални соопштенија, водечки американски и британски медиуми и научна литература; ограничување е потпирањето врз известувања речиси во реално време, ублажено преку триангулација со примарните соопштенија и со претходните трудови од серијата (Смиљанов, 2026, WP-001; WP-002).

3. Протоколарната рамка на државната посета

Во дипломатската хиерархија државната посета е највисокото ниво на гостопримство што една држава може да му го укаже на странски шеф на држава. Таа се разликува од официјалната, работната и приватната посета по силината на церемонијалот, по тоа што формален домаќин е самиот шеф на државата и по присуството на полниот воено-церемонијален апарат (Смиљанов, 2021).

Две начела се клучни за разбирање на посетата. Првото е реципроцитетот: посетата на Чарлс беше непосреден возврат на државната посета на Трамп на Обединетото Кралство во септември 2025 година, со Кралот како домаќин во замокот Виндзор, со што Трамп остана единствениот американски претседател на кого Британија му укажала две државни посети (Fox News, 2026). Второто е поканата, која потекнува од шефот на државата-домаќин и доаѓа „на совет на Владата на Неговото Височество“ ***(Бакингемска палата / Кралски двор, 31 март 2026)***, што посетата ја сместува во доменот на највисоката државна претстава. Целиот тек беше воден од Канцеларијата на шефот на протоколот на САД, на чело со амбасадорката Моника Кроули (CNN, 2026). И покрај безбедносниот инцидент во главниот град непосредно пред почетокот, Палатата потврди дека посетата продолжува според планот, со прилагодени мерки ***(Бакингемска палата / Кралски двор, 26 април 2026)***. Тоа е жив пример на доктрината „План Б“ во протоколот (Смиљанов, 2026, WP-002): церемонијалната форма покажува флексибилност и издржливост во криза, без да ја загуби суштината.

4. Прв ден (27 април): мекиот пречек

Наспроти честата претстава дека државната посета почнува со топовите, првиот ден беше со ниска церемонијална силина — ненаметлив почеток на церемонијалот. Претседателот и првата дама ги пречекаа Нивните Величества кај Јужниот портик на

Белата куќа, по што следуваа чај во Зелената соба на репрезентативниот кат и обиколка на проширената пчеларница на Белата куќа (The White House, 2026).

Приватниот прв допир пред големата церемонија ги воспоставува личните односи и ја смекнува атмосферата пред строго уредениот втор ден. Во протоколарна смисла тоа е чекор што ја управува постепеноста на силината низ целата посета.

5. Втор ден (28 април): врвот на церемонијалот

Вториот ден ја носеше целата тежина на посетата.

5.1. Церемонијата на државен пречек

Утринската церемонија на пречек на Јужната ливада се потпира на обичај што во американскиот контекст води потекло од XVIII век. Деталите на програмата ги објави Белата куќа ***(Бела куќа, 25 април 2026)***; секој нејзин дел носи точно протоколарно значење (в. и Al Jazeera, 2026; Military Times, 2026):

— Воени почести од херолдните труби на Армијата на САД — звучната најава на влезот на високиот гостин.

— Изведба на двете химни од Маринскиот оркестар на САД. Редоследот сам по себе е исказ: химната на гостинот по правило се свири прва, како знак на почит.

— Почесна салва од 21 топ од Президентската салутна батерија — највисоката артилериска почест, наменета само за шефови на држави и владејачки монарси.

— Преглед на трупите, придружен од Фајф и драм корпусот на Старата гарда.

— Преглед во движење на 300 припадници, со речиси 500 учесници од сите шест родови на вооружените сили, и прва јавна појава на почесниот одред на Вселенските сили.

— Прелет на четири авиони F-35 како завршен израз на воздушната моќ.

Времето додаде неприсилен момент: дождот престана непосредно пред почетокот, па претседателот го отвори говорот со опаска дека деновов е „убав британски ден“ (CBS News, 2026).

5.2. Билатералната средба во Овалната соба

По церемонијата гостите минаа низ Розовата градина до Овалната соба за билатерален разговор (Fox News, 2026). Преминот од отворениот церемонијал кон затворениот, работен формат е вообичаена секвенца: јавната претстава ѝ отстапува место на суштинската комуникација.

5.3. Размена на дарови

Размената на дарови е еден од најстарите и најнатоварени со значење делови на протоколот (Смиљанов, 2021). Кралот му подари на претседателот врамен факсимил

на дизајнерските планови од 1879 година за бирото „Резолут“ — масата во Овалната соба изработена од дрвото на британскиот брод HMS Resolute, што кралицата Викторија му го подарила на претседателот Хејс. Претседателот возврати со факсимил на писмо од Џон Адамс до Џон Џеј од 1785 година, во кое Адамс ја опишува средбата со Кралот Џорџ III како прв американски амбасадор. На државната вечера Кралот му предаде и ѕвоно од поранешна британска подморница, како потсетник за воено-поморската соработка (CBS News, 2026; Fox News, 2026; CNN, 2026). Трите дара поврзуваат заедничка историска нишка: наместо скапоцен, но безличен поклон, секој од нив раскажува дел од заедничкото минато. Така размената не е само на предмети, туку на наративи — форма на симболичен реципроцитет (Смиљанов, 2021).

5.4. Обраќањето пред Конгресот

Истиот ден Кралот се обрати на заедничка седница на Конгресот — настан со посебна тежина, бидејќи тоа е дури вториот пат во историјата британски монарх да го стори тоа. Кралот беше пречекан од претседателот на Претставничкиот дом Мајк Џонсон, а поканата беше упатена со заедничко писмо од лидерите на двата дома ***(Канцеларија на претседателот на Домот, 1 април 2026)***, што ѝ дава дополнителен церемонијален легитимитет. По обраќањето, Палатата соопшти дека Кралот бил длабоко почестен од приемот ***(Бакингемска палата / Кралски двор, 28 април 2026)***.

5.5. Државната вечера во Источната соба

Вечерта се одржа државната вечера во Источната соба. Менито, програмата, декорот и списокот на гости ги објави Канцеларијата на првата дама ***(Канцеларија на првата дама, 28 април 2026)***; на списокот имаше судии на Врховниот суд, членови на кабинетот, законодавци и угледни личности, а составувањето на списокот и распоредот на седење се меѓу најделикатните протоколарни прашања, зашто секое место е исказ за положба и однос (CNN, 2026). Размената на тостови е строго уреден обред: Кралот најпрво искажа сочувство за безбедносниот настан од претходниот викенд, а потоа се повика на посетата на кралицата Елизабета II од 1957 година и тонот го смекна со опаска дека вечерата е „значително подобрување во однос на Бостонската чајанка“; текстот на тостот го објави Палатата ***(Бакингемска палата / Кралски двор, 28 април 2026)***.

6. Трет ден (29 април): Њујорк и јавна дипломатија

Третиот ден тежиштето се префрли од државниот церемонијал кон комеморацијата и јавната дипломатија. Кралскиот пар го посети Меморијалот на 11 септември во Долен Менхетен по повод 25-годишнината од нападите и положи цвеќе на работ на меморијалниот базен — обред на споделена жалост што ги поврзува двете нации (CNN, 2026). Посетата на градинарска иницијатива во Харлем спаѓа во меката

дипломатија: настани со понеформален карактер чија цел е да го поврзат монархот со граѓаните, а не со институциите.

7. Четврт ден (30 април): испраќањето

Последниот ден ја заокружи посетата со две секвенци. Првата беше формалното збогување од претседателот и првата дама во Белата куќа, со заедничка фотографија — церемонијален затворач што го огледува пречекот од првиот ден. Втората беше посетата на Националното гробиште Арлингтон, протоколарно најтешкиот момент на денот (CNN, 2026; Fox News, 2026): почесна салва од 21 топ, пречек од шефот на протоколот и висок воен претставник, изведба на двете химни, венец од Кралот и букетче од Кралицата на Гробот на Незнајниот војник, четири пригушени тапани и сигналот „Taps“ со минута молк. Поделбата венец–букетче е кодифицирана, родово разграничена форма на оддавање почит со долга традиција. Оттаму кралскиот пар официјално ги напушти САД со церемонијално испраќање од воздухопловната база Џоинт Бејс Андрус, со следна дестинација Бермуди.

8. Церемонијалната дипломатија како меко влијание

Покрај протоколарното, посетата дозволува и стратешко толкување: монархијата како инструмент на меката моќ. Тоа што претходно беше анализирано како форма се чита како функција — Британија свесно ја вложува церемонијалната раскош за да го гради односот со САД (Nye, 2004; Deutsche Welle, 2026).

8.1. Монархијата како надпартиски инструмент

За разлика од политичарот, монархот стои над дневната политика и партиските поделби. Таа положба го прави погоден носител на државни пораки што од устата на избран функционер би биле спорни. Со својот историски легитимитет монархијата создава добра волја што подоцна може да се претвори во дипломатски капитал.

8.2. Говорот пред Конгресот како носач на порака

Зад церемонијалот, обраќањето пред Конгресот пренесе одредени британски приоритети. Кралот ја нагласи важноста на НАТО, одбраната на Украина и климатската криза, а суптилно потсети на начелото дека извршната власт подлежи на проверки и рамнотежи, повикувајќи се на Магна Карта — формулација што наиде на одобрување кај дел од пратениците (Независен весник, 2026; Telma, 2026). Церемонијалната форма така послужи како погоден сад за содржина што инаку тешко би се изговорила во таков контекст.

8.3. Шармот како државништво

Кралот настапи со одмерена љубезност: ја пофали историската сојузничка врска, а потоа со хумор внесе суптилни историски потсетувања — цитирајќи го Оскар Вајлд дека двете земји имаат сè заедничко „освен јазикот“ и шегувајќи се дека Британците веќе имале свој обид за „преуредување“ на Белата куќа во 1814 година (Plusinfo, 2026). Хуморот тука не е украс, туку дипломатска алатка: создава блискост и истовремено суптилно ја потврдува британската историска тежина.

8.4. Опипливите исходи

Привлечноста роди и мерлив возврат: во чест на Кралот претседателот објави укинување на царините за шкотско виски (МКД.МК, 2026). За меката моќ ова е речит показател — церемонијата создаде конкретен трговски исход.

8.5. Реципроцитетот и поканата како меки гестови

И самата размена има одлики на меко влијание. Уште во февруари 2025 година британскиот премиер му предаде на претседателот писмо од Кралот — покана за втора државна посета, наречена „без преседан“ (МКД.МК, 2025). Поканата сама по себе беше и почест и отворен канал на влијание, многу пред да се случи посетата.

8.6. Рамнотежата: влијание наспроти неутралност

Чесноста бара и контрапункт. Читањето „инструментализација“ е едно толкување; Бакингемската палата истото би го опишала како градење односи. Уште поважно, монархот цврсто останува во границите на уставната неутралност — пораките се внимателно одмерени и никогаш отворено партиски. Меката моќ на монархијата делува токму затоа што не преминува во отворена политичка намеса; нејзината сила почива врз зачуваната церемонијална дистанца.

8.7. Медијатизацијата на церемонијалот

Современиот церемонијал сè повеќе се обликува за камерата. Cannadine (1983) забележува дека крунисувањето од 1953 година било првата голема британска церемонија скроена пред сè за телевизиска публика; оттогаш ефектот на ритуалот сè помалку зависи од непосредните гледачи, а сè повеќе од неговото пренесување. Посетата на Чарлс беше токму таков медиумски настан — прелетите, пречекот на Јужната ливада и обраќањето пред Конгресот беа режирани и за глобалниот екран, со преноси во живо (CNN, 2026). Во таа смисла социјалните мрежи и директните преноси ја проширувaат меката моќ: пораката ја носи сликата, а не само присуството (Nye, 2004; Cohen, 1987). Истата логика се гледа и во споредбениот дел — церемонијалниот прием на Путин дејствуваше првенствено преку својата телевизиска слика (в. Поглавје 11).

9. Британскиот и американскиот протокол: споредба на два врвни система

Двата протокола важат за меѓу најразвиените во светот, но почиваат на различни основи: едниот врз наследната монархија и вековниот континуитет, другиот врз републиканскиот избор. Токму затоа нивната средба при оваа посета е поучна. Споредбата подолу е илустрирана со примери од самата посета и од возвратот во Виндзор (2025).

9.1. Извор на авторитетот

Британскиот протокол произлегува од Круната како олицетворение на државниот континуитет; неговите правила се пренесуваат низ традицијата, хералдиката и вековната практика. Американскиот протокол, напротив, се потпира врз избран претседател кој е истовремено шеф на државата и на владата. Резултатот е разлика во духот: британскиот код е насочен кон трајноста на институцијата, американскиот кон легитимитетот на функцијата.

9.2. Институции што го водат протоколот

Во Британија протоколот го води Кралскиот двор — Канцеларијата на Лорд-коморникот, Маршалот на дипломатскиот кор и Управникот на дворот, а за најголемите церемонии Грофот-маршал. Во САД средиштето е Канцеларијата на шефот на протоколот при Стејт департментот (основана 1928 година), додека државните вечери ги обликува Белата куќа, а воените почести ги обезбедува Воениот округ Вашингтон.

9.3. Церемонијален стил со примери

Британскиот стил е позлатен и историски: при возвратот во Виндзор во 2025 година се видоа кочии, Кралската коњаничка гарда, церемонијата Beating Retreat и прелет на „Црвените стрели“. Американскиот стил е воено насочен: при пречекот во Вашингтон во 2026 година доминираа Јужната ливада, салвата од 21 топ, фајф-и-драм корпусот, прегледот во движење и прелетот на F-35. Едниот зрачи раскош на традицијата, другиот сила на државата. Симболично, контрастот оди подлабоко: додека Британија се потпира на коњаницата и на вековната традиција, вклучувањето на одредот на Вселенските сили во американскиот пречек суптилно ја проектира современата државна моќ во нови домени.

9.4. Прецеденција, почести и облека

Британскиот ред на протоколарно првенство е строго кодифициран и поткрепен со витешки редови, при што монархот е над сите. Американскиот претседателски ред на протоколарно првенство го придружуваат „Hail to the Chief“ и салвата од 21 топ за шефови на држави. Во облеката разликата е највидлива: британскиот код бара

утрински свечен костум (morning dress), фрак со бела вратоврска (white tie) со одликувања и тијари, додека американскиот се потпира на деловно-формална облека, со фрак со бела вратоврска (white tie) резервирана само за најсвечените вечери — израз на републиканска воздржаност (Смиљанов, 2026, WP-001).

9.5. Точки на средба

И покрај разликите, на самиот врв двата система се среќаваат. Двата користат салва од 21 топ за шеф на држава, ги свират двете химни, разменуваат дарови со историско значење и оддаваат комеморативна почест — Британија кај Кенотафот, САД кај Арлингтон. Оваа посета покажа дека на највисоко ниво двете школи зборуваат заеднички јазик, секоја со сопствен акцент.

9.6. Британскиот протокол: одлики својствени само за него

Британскиот протокол е меѓу ретките во светот што почива врз непрекинат монархиски континуитет од векови. Неговите правила не се измислени туку наследени, што му дава автентичност каква што тешко се постигнува по пат на пропишување. Оттаму извираат и неговите најпрепознатливи одлики, од кои најголемиот дел речиси и да не постојат во таква длабочина во ниту еден друг систем (Смиљанов, 2021; Debrett’s, 2016).

- — Жива хералдика и Колегиумот на хералдите (College of Arms), со Грофот-маршал на чело на најголемите церемонии — установа со средновековни корени што и денес функционира.
- — Витешките редови — Подвезицата, Бањата, Бодликот — и церемонијата на инвеститура како протоколарен чин преку кој монархот е извор на честа.
- — Канцеларии на Кралскиот двор со вековни титули: Лорд-коморник, Управник на дворот, Маршал на дипломатскиот кор.
- — Коњанички церемонијал — кочии, Кралската коњаничка гарда и државната ландо-кочија.
- — Државен банкет со позлатениот сервис и фрак со бела вратоврска (white tie) со тијари и одликувања.
- — Строго кодифициран ред на протоколарно првенство со монархот на врвот и прецизен протокол на кралскиот стег.
- — Календар на државни обреди — отворањето на Парламентот, Trooping the Colour — што го одржува континуитетот постојано видлив.

Овие одлики се речиси единствени токму затоа што извираат од институција што непрекинато живее со столетија: традицијата овде не се имитира, туку се продолжува. Сепак, како што покажа Cannadine (1983), голем дел од модерниот церемонијален сјај е свесно обликуван во XIX и XX век — традиција колку наследена, толку и доусовршена за современа публика. Во теоретска смисла, монархот го олицетворува

она што Bagehot (1867) го нарече достоинствениот дел на уставот, наспроти делотворниот — церемонијалната улога што му дава легитимитет на поредокот.

9.7. Американскиот протокол: добри практики

Американскиот протокол, иако помлад и републикански по дух, разви низа практики што денес важат за пример во светот. Без наследениот континуитет на монархијата, Соединетите Држави изградија систем што се истакнува со професионалност, кодификација, дисциплина и отвореност. Како што покажува поранешната шеф на протоколот на САД Мери Мел Френч, американскиот протокол е надпартиски корпус од учтивости и кодифициран ред на протоколарно првенство, замислен како врзивно ткиво на односите, а не како политичка алатка (French, 2010).

— Професионализирана институција — Канцеларијата на шефот на протоколот (од 1928 година) и јасно кодифициран ред на протоколарно првенство.

— Воена прецизност и меѓуродовска церемонијалност — Старата гарда, Президентската салутна батерија и прегледот во движење — дисциплинирано и повторливо, со простор за нови единици, како што покажа првата појава на одредот на Вселенските сили.

— Стандардизирани почести — салвата од 21 топ и „Hail to the Chief“ — јасни и веднаш препознатливи.

— Државната вечера како инструмент на меката моќ — Социјалната канцеларија на првата дама внимателно ги обликува менито, декорот, забавата и списокот на гости со стратешка намера.

— Отвореност и јавна комуникација — Белата куќа го објавува распоредот, менито, списокот на гости и размената на дарови, и тоа во реално време преку официјалните дигитални платформи, што е модел на транспарентен протокол кој ја засилува меката моќ пред глобална публика.

— Комеморативна дисциплина — Арлингтон, Гробот на Незнајниот војник и сигналот „Taps“ — достоинствено и стандардизирано.

— Дарови насочени кон значење, а не кон вредност — документи и американски историски артефакти со историска порака.

Силата на американскиот модел лежи во неговата прилагодливост, отвореност и дисциплина: тоа е протокол што се усовршува низ практика и се отвора кон јавноста (Смиљанов, 2016; French, 2010).

Следната табела ги сумира разликите и допирните точки:

Димензија	Британски (кралски)	Американски (претседателски)
Извор на авторитет	Наследна Круна; вековен континуитет; протокол вкоренет во традицијата и хералдиката	Избран претседател — шеф на државата и на владата; протокол на републиканска основа, збогатен со воена церемонијалност

Димензија	Британски (кралски)	Американски (претседателски)
Водечки институции	Кралскиот двор: Лорд-коморник, Маршал на дипломатскиот кор, Управник на дворот; Гроф-маршал за големите церемонии	Канцеларија на шефот на протоколот (Стејт департмент, од 1928); Бела куќа; Воен округ Вашингтон
Церемонијален стил	Кочии, Кралска коњаничка гарда, Beating Retreat, прелет на „Црвените стрели“ (Виндзор, 2025)	Пречек на Јужната ливада, салва од 21 топ, фајф-и-драм, преглед во движење, прелет на F-35 (Вашингтон, 2026)
Прецеденција и почести	Кодифициран ред на протоколарно првенство; витешки редови; монархот над сите	Претседателски ред на протоколарно првенство; „Hail to the Chief“; салва од 21 топ за шефови на држави
Облека	утрински свечен костум (morning dress), фрак со бела вратоврска (white tie) со одликувања, тијари; строги кодови	Претежно деловно-формална облека; фрак со бела вратоврска (white tie) само за најсвечените вечери — републиканска воздржаност
Симболи и музика	„God Save the King“; кралски стег; хералдика	„The Star-Spangled Banner“ и „Hail to the Chief“; претседателски печат
Дарови	Хералдички и историски (планови за бирото „Резолут“)	Документи и американски историски артефакти (писмото на Џон Адамс од 1785)
Комеморација	Кенотафот; Денот на сеќавањето	Арлингтон; Гробот на Незнајниот војник

10. Реципроцитет во бројки: посетите на Кралот и на претседателот Трамп

Споредбата на бројот на државни посети ја открива асиметријата што протоколот ја бара да се израмни. Како владејачки монарх, Чарлс III ја изврши својата прва државна посета на САД во 2026 година. Како принц од Велс, тој ги посети Соединетите Држави деветнаесет пати, почнувајќи од 1970 година (Buckingham Palace; Veranda, 2026). Неговата мајка, кралицата Елизабета II, изврши четири државни посети — во 1957, 1976, 1991 и 2007 година — додека Кралот Џорџ VI беше прв владејачки британски монарх што ги посети САД, во 1939 година.

Од другата страна, претседателот Доналд Трамп изврши две државни посети на Обединетото Кралство — во 2019 година кај кралицата Елизабета II и во 2025 година кај Кралот Чарлс во Виндзор — и со тоа остана единствениот американски

претседател со две британски државни посети (Fox News, 2026; The White House, 2026).

Бројките откриваат две работи. Прво, државните посети на британски монарх на САД се исклучително ретки — само неколку за повеќе од осум децении — па секоја носи тежина на историски настан. Второ, посетата од 2026 година е реципрочниот возврат на Виндзор 2025; со неа се обновува рамнотежата на учтивоста меѓу двете држави. Монархот по правило ги извршува таквите посети еднаш во владеењето, додека претседателот може повторно да биде поканет, што и ја објаснува нумеричката несиметрија.

Личност и улога	Државни посети	Период / години
Кралот Чарлс III (како монарх) → САД	1	2026
Чарлс како принц од Велс → САД (работни и приватни)	19	1970–2018
Кралицата Елизабета II → САД	4	1957, 1976, 1991, 2007
Кралот Џорџ VI → САД (прв владејачки монарх)	1	1939
Претседателот Доналд Трамп → Обединето Кралство	2	2019, 2025

11. Споредбен поглед: церемонијалното внимание на претседателот Трамп кон четворица лидери

Корисен начин да се измери тежината на државната посета на Кралот е таа да се спореди со церемонијалното внимание што претседателот Трамп им го укажа на други истакнати лидери во истиот мандат. Степенот на укажани почести е мерлива протоколарна категорија: се движи од полн државен прием до работна средба на неутрална локација. Овде се опишува церемонијалното ниво, а не политичката важност на односот.

11.1. Модел: Скала на церемонијално внимание (WPA-CAS)

За да се систематизира оваа категорија, тука се предлага оригинален аналитички инструмент развиен во рамките на World Protocol Academy — Скалата на церемонијално внимание (WPA Ceremonial Attention Scale, WPA-CAS). Таа не е замислена само за овој случај, туку како пренослива алатка за идни протоколарни анализи и како дел од методологијата на WPA. Таа е ординална скала од пет нивоа што го мери степенот на почести што еден шеф на држава му укажува на гостин, врз основа

на пет критериуми: локација (домашна територија наспроти неутрална локација), воени почести, гостопримство, симболички додатоци и формат со времетраење. Во оваа верзија скалата е ординална и описна; идна квантитативна надградба би можела секоја димензија да ја бодува (присутна, делумна, отсутна) и збирот да го определи нивото — насока разработена во Поглавје 13.

Ниво	Определба	Клучни критериуми
Ниво V	Полн државен прием	Домашна територија; целосна воена церемонија (салва од 21 топ, две химни, преглед на трупи), државен банкет, често обраќање пред законодавниот дом; повеќедневен формат
Ниво IV	Висок церемонијален прием	Значајни почести (црвен тепих, почесна гарда, евентуален прелет) или гостопримство, но без целосниот апарат на државна посета
Ниво III	Официјална работна посета	Билатерална на домашна територија со умерени почести (ракување, фотографирање, работен ручек); ограничен церемонијал
Ниво II	Работна средба на неутрална локација	Билатерална на маргините или во трета земја; минимални или никакви церемонијални почести на домаќинот
Ниво I	Индиректен контакт / без прием	Нема директен прием на ниво шеф на држава; контакт преку претставници или пониски канали

Слика 1. *Скала на церемонијално внимание (WPA-CAS) со примена на четворицата лидери.*

11.2. Примена: четворица лидери

Кралот Чарлс III доби полн државен прием на американска територија — највисокото можно ниво, разработено претходно во овој труд ***(Бела куќа, 2026)***. Владимир Путин, на самитот во Анкориџ на 15 август 2025 година, беше пречекан со црвен тепих на воена база, со почесна гарда, воздушен прелет на бомбардерот B-2 придружен од ловци и заедничка вожња во претседателската лимузина; сепак, средбата остана под прагот на државна посета — без државен банкет, бидејќи планираниот ручек беше откажан, и без обраќање (The Washington Post, 2025; Time, 2025). Си Цзинпин се сретна со Трамп на 30 октомври 2025 година на аеродром во Бусан, на маргините на самитот APEC и на неутрална локација, во работна билатерална средба од околу 100 минути, без државни церемонијални почести (Al Jazeera, 2025; Brookings, 2025). Александар Вучиќ, во тековниот мандат, нема директен државен прием во Белата куќа; контактите се одвиваа главно преку Доналд Трамп Џуниор во Белград и преку деловни врски, додека формалниот прием во Овалната соба беше уште во 2020 година (Reuters, 2025).

Следната табела ги мапира четворицата лидери на скалата WPA-CAS:

Лидер	Тип и место на прием	Церемонијални почести	Степен на внимание
Кралот Чарлс III	Државна посета (4 дена) · Бела куќа, САД, април 2026	Салва од 21 топ, две химни, преглед на трупи, прелет, државен банкет, обраќање пред Конгресот	Ниво V — највисок
Владимир Путин	Самит · воена база, Аљаска (САД), 15 авг. 2025	Црвен тепих, почесна гарда, воздушен прелет, заедничка лимузина; без банкет (ручекот откажан)	Ниво IV — висок (под праг на државна посета)
Си Цзинпин	Работна билатерала · аеродром, Бусан (неутрална локација), 30 окт. 2025	Без државни церемонијални почести	Ниво II — работен
Александар Вучиќ	Без директен прием во тековниот мандат · контакти преку Тр. Џуниор, Белград 2025	Индиректни контакти и деловни врски (формален прием во Овалната соба во 2020)	Ниво I — индиректен

Прикажувањето на скалата WPA-CAS открива јасна градација. Полниот државен прием е резервиран за сојузник и реципрочен партнер; церемонијалниот прием на Путин, иако впечатлив, остана под прагот на државна посета и беше широко коментиран токму поради тоа; средбата со Си се одржа на неутрална локација меѓу две велесили, што е свој вид протоколарна еднаквост; а односот со Вучиќ останува на пониско, претежно неформално ниво. Протоколот, така, ја отсликува природата на односот — сојузништво, ривалство меѓу велесили или асиметрија меѓу голема и мала држава — но самиот избор на церемонијал е и порака (Nye, 2004).

12. Наоди

Од анализата произлегуваат неколку суштински заклучоци. Прво, посетата е учебнички пример на државен протокол: секој нејзин елемент — реципроцитетот, поканата, воените почести, протоколарното првенство, размената на дарови и комеморацијата — носи прецизно значење. Второ, церемонијалот функционира како мека моќ и дава мерливи исходи, вклучително укинувањето на царина во чест на гостинот. Трето, споредбата на британскиот и американскиот протокол открива два врвни система што на највисоко ниво зборуваат заеднички јазик. Четврто, применет преку моделот WPA-CAS, степенот на церемонијално внимание се покажува како мерлива категорија што ја отсликува природата на односот меѓу државите.

13. Ограничувања и натамошни истражувања

Ограничувањата на трудот воедно ги покажуваат што истовремено отвораат насоки за понатамошна работа. Прво, изворната основа се потпира претежно врз известувања речиси во реално време и официјални соопштенија; иако меѓусебно вкрстени, тие не ја заменуваат архивската граѓа, која допрва ќе стане достапна. Второ, предложениот модел WPA-CAS е ординален и описен — тој ги рангира нивоата, но не им доделува тежини на одделните критериуми; идна верзија би можела да воведе пондериран индекс и да го испроба врз поголем примерок посети. Трето, споредбениот дел опфаќа четворица лидери избрани заради разновидноста на односите; пошироката споредба, со повеќе домаќини и гости, би ја зацврстила надворешната валидност. Натамошните истражувања би можеле моделот да го применат историски — на пример врз четирите државни посети на кралицата Елизабета II на САД — и компаративно, меѓу различни држави-домаќини.

14. Заклучок

Државната посета на Кралот Чарлс III на Соединетите Држави во април 2026 година е учебнички пример на државниот протокол во дејство и, истовремено, на церемонијалната дипломатија како меко влијание. Зад политичките наслови, нејзината вистинска градба беше церемонијална: внимателно составена низа пречеци, почести, размени и комеморации, секоја со точна функција, која притоа донесе и опипливи дипломатски и трговски исходи. Споредбата меѓу британскиот и американскиот протокол покажа два врвни система што почиваат на различни основи, но на највисоко ниво зборуваат заеднички јазик; бројот на заемните посети ја потврди симетријата на учтивоста што протоколот ја бара. Во овој домен формата не е украс на содржината, туку нејзин носител. Воведениот модел WPA-CAS претставува оригинален аналитички придонес на World Protocol Academy, пренослив на идни протоколарни случаи. Преговарањето е опционално. Протоколот е апсолутен.

Извори и литература

Референците се форматирани во духот на APA (7. изд.), со билингвални елементи во согласност со стандардот на WPA-Институтот.

А. Авторски трудови и монографии (Смиљанов)

Смиљанов, С. (2018). *Воспоставување на единствен државен протокол на ниво на Република Македонија* (прво издание). Скопје: World Protocol Academy.

Смиљанов, С. (2020). *Прирачник за организирање конференции*. Скопје: World Protocol Academy.

Смиљанов, С. (2021). *Дипломатијата, протоколот и безбедноста*. Скопје: World Protocol Academy.

Смиљанов, С. (2021). *Улогата на протоколот и одбранбената дипломатија во остварувањето на безбедноста на Република Македонија* (докторска дисертација). Универзитет „Св. Кирил и Методиј" — Скопје. HDL: 20.500.12188/13176.

Смиљанов, С. (2023). *Дигитална ера: трансформација, безбедност, протокол, дипломатија, етикеција*. Скопје: World Protocol Academy.

Smiljanov, S. (2021). Official Apostolic Visit of Pope Francis to the Republic of North Macedonia. *Religious Dialogue and Cooperation, 2*(2), 179–188. DOI: 10.47054/rdc212179s.

Smiljanov, S. (2022). The Influence of the Protocol Through the Prism of Policy. *Security Horizons, III*(7), 201–208.

Smiljanov, S. (2022/2023). The Aspects of the Diplomatic Protocol Through the Prism of the Russo-Ukrainian Conflict. *Conference Proceedings*, 317–324.

Smiljanov, S. (2023). Protocol and Personal Security. *Security Dialogues, 14*(1), 213–223.

Smiljanov, S. (2026). Digital Protocol in the Age of Artificial Intelligence. *Proceedings of the XXII International May Conference on Strategic Management — IMCSM26, XXII*(1), 144–150. Belgrade.

Б. WPA Working Papers (Zenodo)

Smiljanov, S. (2026). *Кодекс на облекување во дипломатскиот, бизнис и воен протокол*. WPA Working Paper No. 001. Skopje: World Protocol Academy. Zenodo, CC BY-NC-ND 4.0 (DOI forthcoming).

Smiljanov, S. (2026). *План Б во протоколот: Доктринарни основи*. WPA Working Paper No. 002. Skopje: World Protocol Academy. Zenodo, CC BY-NC-ND 4.0 (DOI forthcoming).

Smiljanov, S. (2026). *Погрешно прикажување знаме како прекршување на протоколот*. WPA Working Paper No. 003. Skopje: World Protocol Academy. Zenodo (forthcoming).

Smiljanov, S. (2026). WPA Working Papers No. 004 и No. 005 (во подготовка). Skopje: World Protocol Academy. Zenodo.

В. Теориски и научни извори

Bagehot, W. (1867). *The English Constitution*. London: Chapman & Hall.

Berridge, G. R. (2015). *Diplomacy: Theory and Practice* (5th ed.). Palgrave Macmillan.

Cannadine, D. (1983). The Context, Performance and Meaning of Ritual: The British Monarchy and the 'Invention of Tradition', c. 1820–1977. In E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), *The Invention of Tradition* (pp. 101–164). Cambridge University Press.

Cohen, R. (1987). *Theatre of Power: The Art of Diplomatic Signalling*. Longman.

Constantinou, C. M. (1996). *On the Way to Diplomacy*. University of Minnesota Press.

Debrett's. (2016). *Debrett's Handbook*. London: Debrett's.

French, M. M. (2010). *United States Protocol: The Guide to Official Diplomatic Etiquette* (foreword by W. J. Clinton). Lanham, MD: Rowman & Littlefield. ISBN 978-1-4422-0319-8.

Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Anchor Books.

Hobsbawm, E., & Ranger, T. (Eds.). (1983). *The Invention of Tradition*. Cambridge University Press.

Jönsson, C., & Hall, M. (2005). *Essence of Diplomacy*. Palgrave Macmillan.

Kertzer, D. I. (1988). *Ritual, Politics, and Power*. Yale University Press.

Mattingly, G. (1955). *Renaissance Diplomacy*. Houghton Mifflin.

Neumann, I. B. (2012). *At Home with the Diplomats: Inside a European Foreign Ministry*. Cornell University Press.

Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. PublicAffairs.

Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616*(1), 94–109.

Satow, E. (1979). *Satow's Guide to Diplomatic Practice* (5th ed., Lord Gore-Booth, Ed.). Longman.

Wood, J. R., & Serres, J. (1970). *Diplomatic Ceremonial and Protocol: Principles, Procedures and Practices*. Columbia University Press.

Г. Официјални и примарни извори — Соединети Држави

The White House. (2026, 25 април). Соопштение за претстојната државна посета на Кралот Чарлс III и Кралицата Камила. whitehouse.gov.

The White House. (2026, 29 април). Изјава по повод државната посета — „250 години заедничко наследство“. whitehouse.gov.

Канцеларија на првата дама (The White House). (2026, 28 април). Детали за државната вечера: мени, програма, декор и список на гости.

Канцеларија на шефот на протоколот, Стејт департмент на САД. (2026). Координација на државната посета (амбасадорка Моника Кроули).

Канцеларија на претседателот на Претставничкиот дом на САД. (2026, 1 април). Заедничко писмо-покана до Кралот Чарлс III за обраќање пред заедничка седница на Конгресот (Johnson, Thune, Schumer, Jeffries).

Д. Официјални и примарни извори — Обединето Кралство

Buckingham Palace / Кралскиот двор (royal.uk). (2026, 31 март). Соопштение за државната посета на САД, „на совет на Владата на Неговото Височество“.

Buckingham Palace / Кралскиот двор. (2026, 26 април). Потврда дека државната посета продолжува според планот, со прилагодени безбедносни мерки.

Buckingham Palace / Кралскиот двор. (2026, 28 април). Текст на тостот на Кралот на државната вечера (објавен од Палатата).

Buckingham Palace / Кралскиот двор. (2026, 28 април). Изјава по обраќањето на Кралот пред Конгресот.

Влада на Обединетото Кралство (gov.uk) / Кабинет на премиерот. (2025–2026). Посетата се одвива на совет на Владата на Неговото Височество; поканата од Кралот пренесена преку премиерот (февруари 2025).

Ѓ. Медиумски извори

CNN. (2026, април 28–30). Преноси од државната посета. cnn.com.

Fox News. (2026, април). King Charles meets Trump; address to Congress; farewell. foxnews.com.

CBS News. (2026, април 29). King Charles toasts U.S.–U.K. alliance. cbsnews.com.

ABC News. (2026, април 29). King Charles III gives toast at White House state dinner. abcnews.com.

Military Times. (2026, април 28). Trump showcases US military in King Charles visit. militarytimes.com.

Time. (2026). Everything We Know About King Charles’ State Visit. time.com.

Veranda. (2026). Buckingham Palace Confirms King Charles’s State Visit to the U.S. veranda.com.

The Independent. (2026). King Charles invited to address US Congress. independent.co.uk.

Al Jazeera. (2026, април 27). King Charles US visit: itinerary and Congress address. aljazeera.com.

Deutsche Welle (мак. изд.). (2026). Велика Британија со помош на Кралот Чарлс. dw.com.

МКД.МК. (2025; 2026). Покана за втора посета; укинување на царината на вискито. mkd.mk.

Македонски медиумски извештаи (Независен весник, Telma, Plusinfo, Вечер), април 2026.

Е. Извори за споредбениот поглед (Поглавје 11)

The Washington Post. (2025, 16 август). Trump–Putin Alaska summit began with red carpet. washingtonpost.com.

Time. (2025, 16 август). Putin Got Three Major Wins From Trump in Anchorage. time.com.

Al Jazeera. (2025, 30 октомври). Trump–Xi meeting in Busan: key takeaways. aljazeera.com.

Brookings. (2025, 5 ноември). What happened when Trump met Xi? brookings.edu.

Reuters. (2025, 11 март). Donald Trump Jr meets Serbia’s President Vučić in Belgrade. reuters.com.

The White House. (2020, 4 септември). Remarks by President Trump, President Vučić and Prime Minister Hoti in a trilateral meeting. trumpwhitehouse.archives.gov.

Прилог · Поимник на протоколарни термини

Краток поимник на основните протоколарни поими, наменет за студенти и за читатели што не се специјалисти.

Термин	Определба
Државна посета	Највисоката церемонијална форма на посета меѓу шефови на држави, со полн воено-церемонијален апарат и со шефот на државата како формален домаќин.
Официјална посета	Посета со церемонијал, но со помал интензитет од државната; често на ниво на влада.
Работна посета	Посета насочена кон разговори, со минимален церемонијал.
Прецеденција	Утврден редослед на првенство меѓу функционери и држави, кој ги уредува распоредот, седењето и обраќањето.
Реципроцитет	Начелото на заемност: укажаната почест се возвраќа со еднаква почест.
Акредитиви	Писма со кои амбасадор официјално се претставува пред странскиот шеф на државата.

Термин	Определба
Салва од 21 топ	Највисоката артилериска почест, наменета за шефови на држави и владејачки монарси.
Почесна гарда	Воена единица што му оддава церемонијална почест на високиот гостин.
Преглед во движење	Поворка во која единиците дефилираат пред гостинот и домаќинот (Pass in Review).
Прелет	Прелетување на воени авиони како дел од церемонијалниот пречек.
Државен банкет	Свечен официјален оброк во чест на гостинот, со строг распоред на седење и размена на тостови.
Размена на дарови	Кодифициран чин на заемно даривање со симболичко значење.
Комеморативен протокол	Обреди на оддавање почит (полагање венци, минута молк) на места на сеќавање.
Кралски стег	Знамето што го означува присуството на монархот (Royal Standard).
Шеф на протоколот	Функционер одговорен за спроведувањето на државниот и дипломатскиот церемонијал.

Прилог · Временска линија на посетата и WPA-CAS

Преглед на четирите дена низ протоколарните елементи и активираните димензии од Скалата на церемонијално внимание (WPA-CAS).

Ден	Локација	Клучни протоколарни елементи	WPA-CAS димензии
1 (27 апр.)	Бела куќа	Мек пречек кај Јужниот портик; чај; необврзувачка средба	Гостопримство
2 (28 апр.)	Бела куќа · Капитол	Државен пречек (салва од 21 топ, две химни, преглед, прелет на F-35); билатерала; размена на дарови; обраќање пред Конгресот; државна вечера	Локација, воени почести, гостопримство, симболички додатоци, формат
3 (29 апр.)	Њујорк	Меморијал на 11 септември (полагање цвеќе); јавна дипломатија (Харлем)	Симболички додатоци (комеморација)
4 (30 апр.)	Бела куќа · Арлингтон	Формално збогување; Арлингтон (салва од 21 топ, венец, „Тапс“); испраќање од Џоинт Бејс Андрус	Воени почести, симболички додатоци, формат

Прилог · Двојазичен поимник (англиско–македонски)

Стандардизирани преводни еквиваленти на клучните протоколарни термини, за студенти, преведувачи и дипломати.

English	Македонски
Ceremonial Attention Scale	Скала на церемонијално внимание
State visit	Државна посета
State arrival ceremony	Церемонија на државен пречек
Order of precedence	Ред на протоколарно првенство
Reciprocity	Реципроцитет
Letters of credence	Акредитивни писма
21-gun salute	Салва од 21 топ
Guard of honour	Почесна гарда
Pass in review	Преглед во движење
Flypast	Воздушен (почесен) прелет
State banquet / state dinner	Државен банкет / државна вечера
Exchange of gifts	Размена на дарови
Commemorative protocol	Комеморативен протокол
Royal Standard	Кралски стег
Chief of Protocol	Шеф на протоколот
Soft power	Мека моќ
Special relationship	Специјален однос

Прилог · Метаподатоци за депонирање

CITATION.cff


```
cff-version: 1.2.0
title: "The State Visit of King Charles III to the USA (2026):
  An Anatomy of Ceremonial Diplomacy and Soft Power through the Prism of
Protocol"
authors:
  - family-names: Smiljanov
    given-names: Sande
    orcid: "https://orcid.org/0009-0008-3219-394X"
    affiliation: "World Protocol Academy, Skopje"
type: report
version: "1.3"
date-released: 2026-05-31
license: CC-BY-NC-ND-4.0
```


BibTeX


```
@techreport{smiljanov2026charlesvisit,
  author      = {Smiljanov, Sande},
  title       = {The State Visit of King Charles III to the USA (2026)},
  institution = {World Protocol Academy},
  series      = {Protocol Theory and Practice},
  number      = {WPA Working Paper No. 006},
  year        = {2026}, address = {Skopje},
  note        = {ORCID: 0009-0008-3219-394X. CC BY-NC-ND 4.0.}
}
```


WPA Working Paper No. 006 · v1.3

Статус: препринт · WPA Working Paper · сè уште не е рецензиран

© 2026 World Protocol Academy · CC BY-NC-ND 4.0 · WPA Working Paper · Preprint · Version v1.3 · DOI to be assigned by Zenodo upon publication